

Aktuální otázky lidských práv

Vážené dámy a pánové,

aktuální číslo Bulletinu se točí kolem problematické otázky lidských práv v době technologické, a sice střetu svobody projevu s právem na soukromí. S takřka univerzálně dostupným připojením na internet a neuvěřitelnými kvanty informací, které se tam nacházejí, se lze ve velmi krátké době dozvědět cokoli (včetně údajů zcela chybných, ať už úmyslně či neúmyslně) o čemkoliv. Ne tak dávný postup při psaní seminárních prací, kdy jste fyzicky navštívili knihovnu, probírali se katalogizačními štítky, případně listovali jednotlivými čísly časopisů na policích, jestli tam náhodou najdete nějaký drobek k nevhodně zvolenému tématu, připomíná v roce 2014 historku z raného prezidentování Gustáva Husáka.

Snadná dostupnost informací má však i své stinné stránky a právě o nich píše Lukáš Hoder a Helena Bončková. L. Hoder se vrací k případu *Digital Rights Ireland* a zasazuje jej do širšího kontextu, zatímco H. Bončková zpracovala další horkou novinku od Soudního dvora EU – případ *Google*.

Soudní dvůr v něm dává obsah právu být zapomenut. Pokud se vám nelíbí, co o vás kdy kdo napsal, byť pravdivě, máte možnost žádat provozovatele vyhledávače, aby na dotýčný článek neodkazoval. Google údajně po rozsudku obdržel již desetitisíce žádostí. Pokud jste náhodou chtěli na internetu prolustrovat potenciálního nájemníka, správce domu či zaměstnance, jestli za sebou nemá kriminální minulost jakéhokoliv typu, půjde to v budoucnu asi trochu hůře.

Na případu *Google* navíc zaujme, že Soudní dvůr šel proti stanovisku generálního advokáta Jääskinen, který však v některých pasážích dosti důrazně říká, že jakékoliv jiné řešení než jím navržené je nesmyslné a hrozí nám falšování historie. Osobně mi stanovisko generálního advokáta přišlo přesvědčivější než rozsudek.

Krásné léto přeje
za Centrum pro lidská práva a demokratizaci
Hubert Smekal.

Obsah

Postoupí Rada bezpečnosti syrský konflikt Mezinárodnímu trestnímu soudu?

1) Mezinárodní trestní spravedlnost | 5

Keňští svědci předvoláni před Mezinárodní trestní soud

2) Evropský systém ochrany lidských práv | 7

Máme právo být zapomenuti? Ano, řekl Soudní dvůr.

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva | 9

Právo na soukromí v EU a metadata

4) Česká republika a lidská práva | 10

Rádio v obchodě – lidskoprávní oříšek

+ Monitoring lidskoprávních publikací: Přehled aktuálních článků o lidských právech

www.centrumlidskaprava.cz

Servis pro zájemce o lidská práva na webu Centra

Pokud se zajímáte o lidská práva, na webu Centra najdete několik zajímavých stránek, které by vám mohly usnadnit práci. Je tam například seznam letních škol, které můžete letos navštívit, včetně deadlinů, školného a odkazů.

Na webu je i *beta verze* našeho Manuálu k výzkumu lidských práv s řadou odkazů na užitečné zdroje včetně výzkumných mezinárodněprávních a lidskoprávních manuálů amerických univerzit nebo lidskoprávních blogů.

Více na www.centrumlidskaprava.cz.

Postoupí Rada bezpečnosti syrský konflikt Mezinárodnímu trestnímu soudu?

Kateřina Studecká

Na začátku května tohoto roku se po dlouhodobě opakovaných výzvách mezinárodního společenství [1] objevily zprávy, že Francie vytváří návrh rezoluce Rady bezpečnosti OSN týkající se postoupení situace v Sýrii Mezinárodnímu trestnímu soudu (MTS). MTS má podle čl. 13 písm. b) Římského statutu jurisdikci, pokud situaci, v rámci které mohlo dojít ke spáchání zločinů dle Statutu, oznámí Soudu Rada bezpečnosti v souladu s kapitolou VII Charty OSN. Rada bezpečnosti je tak jediný orgán, který může rozšířit jurisdikci MTS na státy, které nejsou smluvními stranami Římského statutu. V minulosti byl tento institut využit již dvakrát, a to v roce 2005, kdy byla rezolucí č. 1593 postoupena MTS situace v súdánském Dárfúru, a v roce 2011, kdy Rada bezpečnosti rozhodla o postoupení situace v Libyi.

Zprvu se zdálo, že USA nebudou ani nyní s takovým návrhem rezoluce a s jeho projednáním souhlasit, ale nakonec, k překvapení některých mezinárodních aktérů, s dalším vyjednáváním o návrhu rezoluce souhlasily. Stalo se tak na základě ujištění, že postoupení Radou bezpečnosti by na Mezinárodní trestní soud nepřeneslo (stejně jako v rezolucích týkajících se Dárfuru a Libye) jurisdikci k vyšetřování možných válečných a jiných zločinů spáchaných na území Sýrie osobami ze států, které nejsou smluvními stranami Římského statutu. USA takto pravděpodobně hájí potenciální zájmy Izraele, který od roku 1967 okupuje většinu území Golanových výšin [2]. Avšak Spojené státy přirozeně nejsou jedinou překážkou přijetí rezoluce. V současné situaci lze očekávat, že by Rusko využilo svého práva a rezoluci vetovalo. Tím by však zůstalo v nepříliš výhodné pozici zdánlivě poslední překážky bránící realizaci mezinárodní trestní spravedlnosti v Sýrii a je otázkou, jestli to není přesně ta pozice, kterou pro Rusko Spojené státy zamýšlely.

Souhlas USA s případnou rezolucí, byť by byla vetoována Ruskem, však může mít více než jen symbolický vliv. Americký profesor mezinárodního práva David Kaye prohlásil, že si nemyslí, že by nyní v Sýrii byl někdo, kdo by se skutečně odsouzení Mezinárodním trestním soudem bál, ale že podpora trestního stíhání Spojenými státy může získat pozornost těch, kteří zločiny páchají, a tak změnit směřování konfliktu. Za zamyšlení také stojí úvaha profesora Williama Schabase, zda by postoupení vůbec mohlo být považováno za souladné s čl. 13 písm. b) Římského statutu. Ten totiž dovoluje Radě bezpečnosti postoupit MTS

„situaci“ jako takovou, návrh rezoluce o Sýrii však situaci vymezuje poněkud restriktivně. Obě dřívější rezoluce týkající se Dárfuru i Libye obsahují v podstatě stejná ustanovení, kterými Rada bezpečnosti „rozhoduje o postoupení situace v Dárfuru (Libyi) od 1. července 2002 (15. února 2011) žalobci MTS“, tedy situaci vymezují pouze teritoriálně a časově. Avšak návrh rezoluce k Sýrii postupuje Mezinárodnímu trestnímu soudu „rozsáhlá porušení lidských práv a mezinárodního humanitárního práva syrskými autoritami a provládními milicemi, stejně jako porušení lidských práv a humanitárního práva nestátními ozbrojenými skupinami spáchanými v průběhu stále probíhajícího konfliktu v Syrské arabské republice od března 2011.“ K omezení časovému a místnímu se tedy přidávají i určitá omezení osobní a věcné působnosti a je možné, že v takovém případě by rezoluce mohla být v rozporu s čl. 13 Římského statutu a nemusela by tím pádem vyvolat žádné právní účinky.

Mezinárodní trestní soud. Zdroj: M.M.R., flickr.com

Je však možné, že se autoři návrhu rezoluce přiklonili k takovému vymezení situace, aby bylo jasné patrné, že Rada bezpečnosti vyžaduje, aby MTS přezkoumal činy obou stran sporu. MTS se totiž v minulosti zaměřoval spíše na jednu nebo druhou stranu vyšetřovaného konfliktu, avšak je velmi pravděpodobné, že v Sýrii se porušení humanitárního práva a dalších zločinů dopustili jak přívrženci, tak odpůrci Asadova režimu a nelze si představit, že by Rada bezpečnosti ve svém složení byla schopná dojít konsenzu, která z těchto dvou stran sporu má být MTS stíhána.

Je ale vůbec žádoucí, aby MTS v syrském konfliktu zasahoval? Zastánci MTS tvrdí, že mezinárodní trestní spravedlnost je nutným prostředkem k dosažení míru, zatímco odpůrci MTS uvádějí, že dosažení míru má přednost před snahami o dosažení trestní spravedlnosti a že tyto snahy jej mohou znemožňovat a ve své pod-

statě prodlužovat daný konflikt. To jsou velmi zjednodušeně dva protipóly dlouhodobě probíhající debaty „mír versus spravedlnost“, do které se v minulém roce zapojila i žalobkyně MTS Fatou Bensouda. Ta prohlásila, že MTS jako nezávislá soudní instituce nemůže brát ohled na zájmy dosažení míru, takové zájmy spadají do mandátu jiných institucí, jako např. právě Rady bezpečnosti OSN [3]. V kontextu současné situace je však zjevné, že tyto zájmy se přes Radu bezpečnosti promítají i do činnosti MTS. Možná právě proto Fatou Bensouda ve svém prohlášení pokračovala tvrzením, že debata stavící mír a spravedlnost jako protiklady není na místě, protože ty představují dvě strany stejné mince a cesta k míru nevyhnutelně vede přes dosažení spravedlnosti.

Není možné jednoznačně konstatovat, které argumenty v sobě skrývají více pravdy, ale v souvislosti se situací v Sýrii je prozatím zjevné, že konflikt je nadále prodlužován a jakákoliv vyjednávání o míru jsou velmi zdoluhavá (tedy realizují se zde ty negativní atributy přisuzované intervencím MTS jeho odpůrci i bez jakékoliv dosavadní činnosti Mezinárodního trestního soudu). Jisté je, že všechny výše naznačené otázky zůstávají prozatím otevřené a ve vztahu k Sýrii bude velmi zajímavé sledovat jejich další vývoj. Není však pravděpodobné, že se v nejbližší době dočkáme jejich definitivního zodpovězení.

Poznámky:

[1] V lednu 2013 zaslalo Švýcarsko Radě bezpečnosti OSN dopis, který podepsalo dalších 57 států jako Francie, Němec-

ko, Velká Británie či Japonsko, vyzývající Radu bezpečnosti k postoupení situace v Sýrii Mezinárodnímu trestnímu soudu. Dále například v dubnu tohoto roku Vysoká komisařka OSN pro lidská práva Navi Pillay zpravila Radu bezpečnosti o lidskoprávní situaci v Sýrii a taktéž opětovně vyzvala k postoupení situace MTS.

[2] Golanské výšiny jsou OSN, Mezinárodním výborem Červeného kříže, Amnesty International i Evropskou unií a USA považovány za součást syrského území, které je ze dvou třetin okupováno Izraelem od tzv. šestidenní války, která se odehrála v roce 1967.

[3] Více k této debatě viz Bulletin č. 4/2013.

Zdroje:

Kersten, Mark. *Full Draft: UN Resolution Referring Syria to the ICC*, Justice in Conflict, 12. května 2014, (<http://justiceinconflict.org/2014/05/12/full-draft-un-resolution-referring-syria-to-the-icc/#more-5343>).

Kersten, Mark. *ICC Prosecutor Enters the 'Peace versus Justice' Sweepstakes*, 2. dubna 2013, (<http://justiceinconflict.org/2013/04/02/icc-prosecutor-enters-the-peace-versus-justice-sweepstakes/>).

Kersten, Mark. *Syria and the ICC: Three Burning Questions*, 13. května 2014, (<http://justiceinconflict.org/2014/05/13/syria-and-the-icc-three-burning-questions/>).

Lynch, Colum. *Exclusive: U.S. to Support ICC War Crimes Prosecution in Syria*, Foreign Policy, 7. května 2014, (http://thecable.foreignpolicy.com/posts/2014/05/07/exclusive_us_to_support_icc_war_crimes_prosecution_in_syria).

Schabas, William A. *Referring Syria to the International Criminal Court*, PhD Studies in Human Rights, 8. května 2014, (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.cz/2014/05/referring-syria-to-international.html>).

Zasedání Rady bezpečnosti OSN. Zdroj: White House, www.commonswiki.org.

1) Mezinárodní trestní spravedlnost

Keňští svědci předvoláni před Mezinárodní trestní soud

Veronika Bazalová

Dne 17. dubna 2014 projednací senát Mezinárodního trestního soudu (MTS) předvolal osm svědků v řízení proti Williamu Samoei Rutovi a Joshuu Arap Sangovi (situace v Keni). Toto rozhodnutí [1] je revoluční v tom, že jde o první předvolání svědků v historii Soudu. Dosavadní svědci, kteří se před Soudem objevili, tak činili vždy dobrovolně.

Viceprezident Keni Ruto a manažer keňského rádia Sang čelí před MTS obvinění ze spáchání zločinů proti lidskosti (vraždy, deportace nebo násilný přesun obyvatelstva, persekuce) během povolebního násilí v Keni v období od 30. prosince 2007 do 16. ledna 2008. Ruto měl tyto činy spáchat jako nepřímý spolupachatel a Sang jinak přispět ke spáchání těchto zločinů.

Žalobkyně Fatou Bensouda požádala o vydání předvolání v okamžiku, kdy svědci oznámili, že již nechtějí se Soudem dobrovolně spolupracovat. Obhajoba tvrdila, že předvolání svědků není možné, jelikož pro něj neexistuje podklad v Římském statutu. Římský statut hovoří pouze o dobrovolné účasti svědků (čl. 93 odst. 1 písm. e)). Nicméně soudci dali za pravdu žalobkyni a uložili svědkům povinnost se k řízení dostavit. Svědci se nemusí dostavit osobně, mohou vypovídat pomocí videospojení anebo na určitém místě v Keni (pravděpodobně při zasedání soudců *in situ*, tedy na keňském území). Keňská vláda má toto zajistit za použití veškerých možných prostředků dostupných v keňském právním řádu, včetně prostředků donucovacích. Pod tímto rozhodnutím pátého projednacího senátu je podepsán i český soudce u MTS Robert Fremr.

Fatou Bensouda, žalobkyně Mezinárodního trestního soudu. Foto: Max Koot Studio, www.commonswikimedia.org.

Soudci ve své argumentaci vyšli z judikatury Mezinárodního soudního dvora [2] a uvedli, že pravomoc soudu předvolávat svědky se odvíjí od teorie implikovaných pravomocí (*implied powers*). Většina pravomocí mezinárodních institucí je výslovně zakotvena v jejich základajících dokumentech. Ovšem může nastat situace, kdy mezinárodní organizace je nucena za účelem dosažení svých cílů sáhnout i po subsidiárních pravomocích. Jedná se právě o implikované pravomoci, které jsou nezbytné pro výkon primární jurisdikce soudu nebo pro výkon jeho nezbytných povinností a funkcí. Soudci v předvolání výslovně uvádějí, že v souladu se zásadou dobré víry lze předpokládat, že smluvní státy nezamýšlely vytvořit MTS pouze jako iluzorní instituci („*in terms a substance, in truth a phantom*“).

Pravomoc projednacího senátu vyžadovat přítomnost a výpověď svědků vyplývá z čl. 64 odst. 6 písm. b) Římského statutu. Pro tento účel si Soud může vyžádat i pomoc smluvních států. Tato pomoc je specifikovaná v čl. 93 odst. 1 písm. e), dle kterého státy mají vyřídit žádosti Soudu ohledně dobrovolného zajištění svědků. Přestože se na první pohled zdá, že toto ustanovení jasně hovoří o dobrovolnosti svědeckých výpovědí, je nutné brát v potaz i čl. 93 odst. 1 písm. l). Toto ustanovení uvádí, že smluvní stát má vyřídit žádosti Soudu i o jakékoliv jiné formy pomoci, pokud je nezakazuje právní řád požádaného státu. Keňský právní řád předvolávání svědků k MTS nezakazuje. Naopak keňský zákon o mezinárodních zločinech (*International Crimes Act*) ukládá nejvyššímu právnímu zástupci (*Attorney General of Kenya*) povinnost schválit výkon takového předvolání svědků [3]. Ten ovšem v únoru Soudu sdělil, že keňské právo ne-

Robert Fremr, soudce Mezinárodního trestního soudu. Foto: Mencini, www.commonswikimedia.org.

dovoluje státním orgánům vynucovat účast svědků na soudním řízení.

Trojčlenný senát se na předvolání osmi keňských svědků ovšem neusnesl jednomyslně. Soudkyně Olga Herrera Carbuccia vydala disentující stanovisko [4], v němž tvrdí, že MTS má sice pravomoc předvolávat svědky, ale nemůže uložit státu povinnost k výkonu takového předvolání. Carbuccia nesouhlasí s extenzivní interpretací čl. 93 odst. 1 písm. l), kterou přijala zbylá většina projednacího senátu.

William A. Schabas, odborník na mezinárodní právo, toto rozhodnutí označuje za dramatický příklad soudního aktivismu a pozastavuje se nad tím, nakolik se rozhodnutí odvrací od přípravných prací na Římském statutu (*travaux préparatoires*) jako zdroje k interpretaci jeho ustanovení.

Nutno ovšem říci, že toto rozhodnutí přináší alespoň trochu vzrušení do poměrně stojatých vod rozhodovací praxe MTS posledních let. Dá se očekávat, že se proti tomuto rozhodnutí obhajoba odvolá a celá záležitost se tak přesune k odvolacímu senátu. Ten pak bude mít za úkol rozhodnout, zda pravda leží na straně většiny projednacího senátu či disentující soudkyně, anebo zda nás překvapí zcela odlišným přístupem.

Poznámky:

[1] Plné znění rozhodnutí projednacího senátu je dostupné na <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1771401.pdf>.

[2] Především *Reparation for Injuries Suffered in the Service of the United Nations (Advisory Opinion)* (1949), *Effect of Awards of Compensation Made by the United Nations Administrative Tribunal (Advisory Opinion)* (1954), *Legality of the Use by a State of Nuclear Weapons in Armed Conflict (Advisory Opinion)* (1996).

[3] Viz § 86 odst. 1 zákona o mezinárodních zločinech, dostupné na <http://www.kenyalaw.org:8181/exist/kenyalex/act-view.xql?actid=CAP.%2060>.

[4] Plné znění disentujícího stanoviska je dostupné na <http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1757148.pdf>.

Zdroje:

Decision on Prosecutor's Application for Witness Summonses and resulting Request for State Party Cooperation, Situation in the Republic of Kenya, in the Case of the Prosecutor v. William Samoei Ruto and Joshua Arap Sang, The Trial Chamber V, The International Criminal Court, 17. dubna 2014, (<http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1771401.pdf>).

Dissenting Opinion of Judge Herrera Carbuccia on the 'Decision on Prosecutor's Application for Witness Summonses and resulting Request for State Party Cooperation, Situation in the Republic of Kenya, in the Case of the Prosecutor v. William Samoei Ruto and Joshua Arap Sang, The Trial Chamber V, The International Criminal Court, 29. dubna 2014, (<http://www.icc-cpi.int/iccdocs/doc/doc1757148.pdf>).

Schabas, W. A. *Judicial Activism at the ICC*, PhD Studies in Human Rights, 20. dubna 2014, (<http://humanrightsdoctorate.blogspot.cz/2014/04/judicial-activism-at-icc.html>).

Whiting, A. *Guest Post: Can the ICC Compel Witnesses to Testify?* Just Security, 13. února 2014, (<http://justsecurity.org/2014/02/13/guest-post-icc-compel-witnesses-testify/>).

2) Evropský systém ochrany lidských práv

Máme právo být zapomenuti?

Ano, řekl Soudní dvůr.

Helena Bončková

„Nedávné vynálezy ... vstoupily do nedotknutelného prostoru soukromého a domácího života ... [D]alší krok musí být podniknut směrem k ochraně osobnosti.“ Tímto citátem z článku publikovaného v *Harvard Law Review* zahájil generální advokát Jääskinen své stanovisko ve věci **C-131/12 Google v. AEPD a Costeja González**. [1] Pokud jste po jeho přečtení nabylí dojmu, že se jedná o reakci na rozmach internetu, zdání klame. Článek byl publikován již v roce 1890 a týkal se ochrany soukromí v kontextu rozmachu fotografických momentek a tiskového průmyslu. Ačkoliv samotná směrnice 95/46/ES o ochraně osobních údajů [2] v době, kdy byla přijímána, měla za cíl přizpůsobit ochranu údajů právě vývoji technologií, všeobecný přístup k internetu byl v roce 1995 teprve v plenkách a zákonodárce Společenství mohl jen sotva předpokládat, že se internet rozvine do podoby komplexního celosvětového úložiště informací, které lze prohlížet prakticky odkudkoli. Nejspíš proto nepřekvapí, že citovaná směrnice o ochraně osobních údajů v kontextu dnešního digitálního věku přináší řadu interpretačních a aplikačních potíží. Před takovými stály i španělské soudy a Soudní dvůr ve shora označené věci.

Nepochybně každý již někdy v internetovém vyhledávači vyhledával informace o své vlastní osobě. Tento „egosurfing“, jak jej ve svém stanovisku generální advokát sofistikovaně nazývá, vede mnohdy k zajímavým zjištěním. Kromě informací o studiu či profesní dráze, lze většinou bez větších potíží dohledat rovněž informace o našich volnočasových aktivitách, a to prakticky od školních recitačních soutěží, přes sportovní výsledky, až po míru zapojení do veřejného života v naší rodné obci. Pokud máte jen trochu veřejné profily na Facebooku, Twitteru či Instagramu, pak lze dohledat i řadu vašich fotografií a trefných či méně trefných postřehů z vašeho života. Pokud jste měli svého času plotky se zákonem a tato informace byla zaznamenána médií, můžete si být jisti, že internetový vyhledávač potenciálním zájemcům o vaši osobu vychrlí i tuto informaci. A právě tyto důsledky života v digitálním věku postihly Mária Costeju González, jenž při zadání svého jména do Googlu zjistil, že internetový vyhledávač běžně zpřístupní i oznámení uveřejněné v roce 1998 jistým španělským deníkem, které se týká dražby jeho nemovitostí zabavených v důsledku dluhů na sociálním zabezpečení. Pan Costeja González po společnosti Google proto požadoval, aby se tato informace přestala ve výsledcích vyhledávání objevovat. Tvrdil, že uvedené pohledávky byly již několik let uhrazeny, a že zmínka o nich je irelevantní. Španělský úřad pro ochranu osobních údajů (AEPD) panu Costejovi Gonzálezovi dal za pravdu, společnost Google však proti tomuto rozhodnutí podala opravné prostředky a španělský Nejvyšší soud se následně obrátil s předběžnou otázkou k Soudnímu dvoru.

V projednávané věci stojí za pozornost již zmíněné stanovisko generálního advokáta, v němž Niil Jääskinen apeluje, aby Soudní dvůr při výkladu působnosti směrnice uplatnil zásadu zdravého rozumu a předešel tak nepřiměřeným a přehnaným právním následkům. Generální advokát byl přesvědčen, že pan Costeja González nemá právo být zapomenut, neboť by to vedlo k obětování klíčových práv, jakými jsou svoboda projevu a právo na informace. Jak je však patrné z rozsudku Soudního dvora, velký senát se vydal přesně opačnou cestou. [3] Lucemburští soudci s odkazem na články 7 a 8 Listiny základních práv Evropské unie, zakotvující právo na ochranu soukromí a ochranu osobních údajů, shledali, že vzhledem k citlivosti informací obsažených v předmětném oznámení pro soukromí pana Costeji González a skutečnosti, že toto oznámení bylo zveřejněno již před 16 lety, má pan Costeja González právo na to, aby uvedené informace nebyly pro-

střednictvím internetového vyhledávače nadále s jeho jménem spojeny. Konstatování, že určité osobě svědčí právo být zapomenut, přitom nepředpokládá skutečnost, že zahrnutí informace do seznamu vyhledávání dotčenou osobu poškozují. Právo na to, aby předmětná informace již nebyla nadále poskytována široké veřejnosti, tak podle Soudního dvora převládá v zásadě nejen nad hospodářským zájmem provozovatele vyhledávače, ale rovněž nad zájmem veřejnosti nalézt uvedenou informaci při vyhledávání prováděném na základě jména dotčené osoby. Není tomu tak pouze v případě, kdy se z konkrétních důvodů, jako je např. úloha dotčené osoby ve veřejném životě, jeví, že zásah do jejích základních práv je odůvodněn převažujícím zájmem veřejnosti mít k předmětné informaci přístup.

Rozsudek Soudního dvora zaslouženě vyvolal velkou pozornost i jinak neprávnických médií,[4] je však otázkou, jak bude probíhat implementace vyřčených závěrů v praxi. Zjevně to zatím netuší ani Google samotný, neboť hodlá ustanovit výbor nezávislých expertů, který se touto otázkou bude v nejbližší době zabývat. Larry Page, ředitel uvedené kalifornské společnosti, však varoval, že rozsudek Soudního dvora může výrazně poškodit příští generace a represivní vlády vybavit dalším nástrojem pro snadnou cenzuru internetu.[5] Není tak vyloučeno, že v důsledku citovaného rozhodnutí budeme v internetových vyhledávačích o některých osobách časem moci dohledat jiné informace v USA, v Evropské unii nebo v Rusku. Pan Costeja González si však může být již nyní jist, že jeho jméno a jeho finanční trable budou tučným písmem trvale zapísány ve všech unijněprávních čítankách.

Poznámky:

[1] Stanovisko generálního advokáta Niila Jäskineny ze dne 25. 6. 2013, C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) a Mario Costeja González*.

[2] Směrnice Evropského parlamentu a Rady 95/46/ES ze dne 24. 10. 1995 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů.

[3] Rozsudek velkého senátu Soudního dvora ze dne 13. 5. 2014, C-131/12, *Google Spain SL, Google Inc. v. Agencia Española de Protección de Datos (AEPD) a Mario Costeja González*.

[4] Např. Sobota, Jiří: Sklerotický Google. Evropa rozhodla, že na internetu lze skrývat minulost. *Respekt*. 2014, č. 21, str. 25.

[5] Waters, Richard. Google bows to EU privacy ruling. *Financial Times*. 2014, 30. 5. 2014.

1000 mil na kole proti obchodu s lidmi

Obětí obchodu s lidmi se může stát každý. V cizí zemi, doma, kdekoliv. Zásadní v boji proti obchodu s lidmi je informovanost, znalost rizik a svých práv.

Lucie Otáhalová, právnička z organizace La Strada, se rozhodla, že bude na obchod s lidmi upozorňovat i netradičním způsobem.

Na konci června vyjede na trať cyklistického terénního závodu dlouhého 1 600 kilometrů. Tímto způsobem usiluje také o získání podpory La Strady, která obětem obchodování s lidmi pomáhá. I vy můžete přispět na podporu tohoto projektu prostřednictvím stránek HITHIT: <https://www.hithit.com/cs/project/520/1000-mil-na-kole-proti-obchodu-s-lidmi>.

La Strada

3) Mezinárodní politika, byznys a lidská práva

Právo na soukromí v EU a metadata

Lukáš Hoder

Soudní dvůr EU v Lucemburku nedávno zrušil unijní směrnici o uchovávání dat, která stanovila povinnost evropských poskytovatelů telekomunikačních služeb shromažďovat tzv. metadata svých zákazníků (viz také Bulletin 4/2014). Nejedná se o obsah komunikace, ale o doprovodná data jako jsou volaná telefonní čísla nebo zeměpisná poloha mobilu. Debata o legislativní úpravě shromažďování metadat se tak po USA dostala zpět na začátek také v EU.

V Česku byla zrušená směrnice provedena zákonem o elektronických komunikacích, jehož šmírovací část však byla z obdobných důvodů, jaké ve svém rozsudku uvedl Soudní dvůr, zrušena už před třemi lety českým Ústavním soudem. Proč zrušení směrnice trvalo lucemburskému soudu tak dlouho?

Příliš vágní

Soudní dvůr EU v případě *Digital Rights Ireland* posuzoval soulad směrnice s čl. 7 a 8 Listiny základních práv EU, tedy s právem na soukromí a právem na ochranu osobních údajů. Nejdříve uvedl, že shromažďování metadat je zásahem do těchto práv, tedy je na místě otázka, zda je tento zásah ospravedlnitelný. Kritéria pro zodpovězení této otázky se skrývají v čl. 52 Listiny.

Soudní dvůr jednak prohlásil, že zákonné zmocnění obsažené v posuzované směrnici bylo respektováno, protože byla uchovávána metadata, nikoliv obsah komunikace. Za druhé Soudní dvůr uvedl, že „bezpečnost“ je legitimním cílem omezení soukromí a vrhl se na posouzení toho, zda se jedná o proporcionální omezení soukromí. Tímto testem ale už směrnice neprošla. Soudní dvůr v zásadě prohlásil, že směrnice je nejasná (nestanovuje přesně limity a kritéria shromažďování metadat) a neobsahuje dostatek konkrétních opatření, která by zamezila možnému zneužití shromážděných dat.

Snowden v Evropě

Soudní dvůr je se zrušením směrnice v Evropě trochu opožděný, vždyť prováděcí legislativu k této směrnici zrušily už kromě českého ústavního soudu například i ústavní soudy v Německu nebo Rumunsku. Nechtěl Soudní dvůr spíše ukázat, že i on bere soukromí vážně, když už i ti Američané se tomuto tématu věnují? Vždyť loňská aféra se zveřejněním informací o šmírovacích praktikách americké tajné služby NSA se týkala primárně

metadat a v USA nyní vzniká nová právní úprava jejich shromažďování.

Ostatně i administrativa prezidenta Obamy už prohlásila, že zákony, na jejichž základě NSA své šmírování prováděla, se musí změnit. Shromažďování metadat sice není na rozdíl od EU dle tradiční americké judikatury [1] považováno za zásah do práva na soukromí, nicméně rozsah šmírovacího programu NSA byl zpochybněn jak z hlediska jeho zákonnosti, tak i ústavnosti. K celé věci se zřejmě dříve nebo později vyjádří i Nejvyšší soud USA.

Také Evropskou unii nyní čeká příprava nové právní úpravy shromažďování metadat. Vyvažování soukromí a bezpečnosti bude jiné než ve zrušené směrnici, a to nejen proto, že byla zrušena. Zrušená směrnice byla totiž přijata po teroristických útocích v Madridu a Londýně v letech 2004 a 2005, což se na jejím upřednostnění bezpečnosti před ochranou soukromí jistě podepsalo.

Kam dál?

Rozhodnutí Soudního dvora vyvolalo poměrně zajímavé debaty nejen ohledně kvality zdůvodnění rozsudku, ale i co se týče osudu „kárných žalob“ Evropské komise proti členským zemím za to, že tuto směrnici v minulosti včas nepromítly do své legislativy. Vždyť Evropská komise v této věci zahájila „kárná“ řízení proti řadě zemí včetně Rumunska, Německa, ČR, Švédska a dalších. Ostatně Švédsko bylo ještě loni za stejnou věc dokonce Soudním dvorem odsouzeno [2] k pokutě 3 miliony eur. Nemohl Soudní dvůr ke svému názoru ohledně protiprávnosti směrnice dojít dřív?

Metadata. Zdroj: r2hox, Flickr.com.

Poznámky:

[1] Viz Hoder, Lukáš. 2014. „Legalita šmírování NSA“. *Jiné právo* (http://jinepravo.blogspot.cz/2014/03/legalita-smirovani-nsa_9.html).

[2] Viz Jones, Chris. 2014. „National legal challenges to the Data Retention Directive“. *EU Analysis Blog* (<http://eulawanalysis.blogspot.cz/2014/04/national-legal-challenges-to-data.html>).

4) Česká republika a lidská práva

Rádío v obchodě – lidskoprávní oříšek

Jeden z posledních nálezů soudce Stanislava Balíka na Ústavním soudě

Miroslav Knob

Na konci května uplynulo desetileté funkční období soudci Ústavního soudu Stanislavu Balíkovi. Stanislav Balík, před jmenováním soudcem Ústavního soudu advokát a právní historik, byl dozajista nepřehlédnutelnou osobností druhého Ústavního soudu, přičemž proslul především svými netradičními disenty[1]. Jeden z jeho posledních nálezů, II.ÚS 3076/13 ze dne 15. dubna 2014, dozajista stojí za pozornost. Pojďme se něj podívat blíže.

Skutkově jde o příběh majitelky obchodu, jejíž zaměstnankyně měla v obchodě rádio, které poslouchala při práci. Na základě přítomnosti rádia požadovala po majitelce obchodu Ochranná asociace zvukařů – autorů (OAZA), což je občanské sdružení působící jako kolektivní zástupce pro správu autorských práv, zaplatit sumu za bezdůvodné obohacení spočívající ve veřejné produkci, aniž by měla majitelka uzavřenou s kolektivním správcem (OAZA) licenční smlouvu (jednalo se o částku 2 093 Kč). Majitelka odmítla a věc se dostala před krajský soud, který rozhodl, že je povinna zaplatit. Protože se jedná o bagatelní částku, nebyly přípustné žádné další opravné prostředky. Majitelka obchodu se tedy obrátila na Ústavní soud s ústavní stížností.

Ústavní soud rozhodnutí krajského soudu zrušil pro rozpor s právem na spravedlivý proces (čl. 36 odst. 1 Listiny). Ve svém nálezu dovedl, že soud pochybil především v přílišném formalismu při výkladu podústavního práva (autorského zákona). Ústavní soud také argumentoval právem EU a doktrínou eurokonformního výkladu (kdy je příslušné ustanovení autorského zákona potřeba vyložit ve světle judikatury SDEU). Velmi důležitým argumentem stěžovatelky byl fakt, že jiný senát toho stejného krajského soudu rozhodl v obdobné věci v neprospěch kolektivního správce práv.

Při bližším pohledu na fakta případu by se však mohlo zdát, že Listina základních práv a svobod upravuje i jiná ústavní práva, která by při projednávání případu mohla být ve hře. Ústavní soud zpochybnil proces – přičemž v podstatě zpochybnil aplikaci podústavního práva krajským soudem (což byl dle Ústavního soudu onen zásah do spravedlivého procesu). Mohl však zpochybnit i věcný základ rozhodnutí krajského soudu?

Z textu nálezu je jasné, že stěžovatelka kromě práva na spravedlivý proces namítala i porušení čl. 2 odst. 3[2]

Ilustraci foto: Zdroj: KVK2005, commons.wikimedia.org

a čl. 2 odst. 4 Listiny[3]. Porušení obou ustanovení je na první pohled možné zvažovat, avšak soud se k tomu vůbec nevyjadřuje. Další právo, které lze zvážit, je právo na podnikání zakotvené v čl. 26 odst. 1 Listiny[4], k němuž by pravděpodobně měly směřovat úvahy soudu ohledně absence zisku či dopadu na obchodní činnost stěžovatelky z provozu rádia. Ani k tomuto právu se ale Ústavní soud nevyjádřil. Zůstal pouze v rovině zpochybnění procesu.

Závěrem lze zauvažovat, nakolik se toto rozhodnutí stalo promarněnou šancí vyložit některé z nepříliš často používaných práv – tedy nakolik mohlo rozhodnutí posloužit jako „podvozek“ pro obecnější závěry soudu. Hlubší zamyšlení vede k závěru, že se jedná o podvozek naprosto nevhodný. Důležitým faktorem je bagatelnost celého sporu – zakládat důležitý precedent ve sporu o dva tisíce je vždy problematické. Soud však mohl některé z jiných práv, krom spravedlivého procesu, ve svém odůvodnění alespoň zmínit. Celé rozhodnutí by tak získalo na přesvědčivosti. Přece jen každý asi cítí, že se majitelce obchodu stala nespravedlnost. Ale spočívala ta nespravedlnost v procesu před krajským soudem? Nebo v absurdním požadavku, aby platila za veřejnou produkci hudby, když si její zaměstnanci v obchodě poslouchají rádio?

Poznámky:

[1] Více k tomu v krátkém medailonku k jeho odchodu dodává generální sekretář Ústavního soudu Ivo Pospíšil, (Ústavní soud se loučí se soudcem Stanislavem Balíkem. Ústavní soud, 26. května 2014, http://www.usoud.cz/aktualne/?tx_ttnews%5Btt_news%5D=2462&cHash=c0f8a7e4d51898199e-ed7f441ed9ed96).

[2] Státní moc lze uplatňovat jen v případech a v mezích stanovených zákonem, a to způsobem, který zákon stanoví.

[3] Každý může činit, co není zákonem zakázáno, a nikdo nesmí být nucen činit, co zákon neukládá.

[4] Každý má právo na svobodnou volbu povolání a přípravu k němu, jakož i právo podnikat a provozovat jinou hospodářskou činnost.

Monitoring lidskoprávních publikací

Přehled aktuálních odborných článků o lidských právech

Veronika Bazalová – Michaela Kotalíková

Vnitrostátní právo

- Grabowski, R.: K přípustnosti přezkumu ústavnosti změn ústavy v Polsku ve srovnávacím pohledu. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2013.
- Chmel, J.: Politika na Ústavním soudě? 2. část. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2013.
- Kolman, P.: Právo na informace – k problematice vnitřních pokynů. Právní rozhledy 8/2014.
- Kysela, J.: Doteky, imunity, prozařování. K působení ústavního pořádku na trestní právo. Státní zastupitelství 3/2014.
- Vrzal, R.: Krátce k (ne)ústavnosti jednoho omezení práva pokojně se shromažďovat. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2013.
- Ústavní soud České republiky: Bankovní poplatky. Právní rozhledy 9/2014.
- Ústavní soud České republiky: Právo dětí účastnit se řízení, která se jich týkají (nález ÚS z 19. 2. 2014, sp. zn. I. ÚS 3304/13). Soudní rozhledy 4/2014.
- Ústavní soud České republiky: Trestní odpovědnost provozovatelů „grow shopů“. Trestněprávní revue 4/2014.

Mezinárodní právo a právo Evropské unie

- Bílková, V.: Princip nulla poena sine lege z pohledu evropského systému ochrany lidských práv. Jurisprudence 2/2014.
- Janků, L.: Vyloučení osob podezřelých z terorismu z postavení uprchlíka dle čl. 1F c) Úmluvy o právním postavení uprchlíků. Časopis pro právní vědu a praxi 4/2013.
- Matiaško, M.: Právo osůb vo výkone trestu odňatia slobody a výkone väzby na zdravie pohľadom judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva. Trestněprávní revue 5/2014.
- Rakousko, Nejvyšší soudní dvůr: Odpovědnost za imise toho, kdo není přímým sousedem. Právní rozhledy 8/2014.

Politologie, mezinárodní vztahy, zahraniční politika

- Fürst, R.: Jidáš Zaorálek prodává Tibet?. Mezinárodní politika, 2.5.2014.
- Gbúrová, M.: Liberalism According to Štefan Launer or on an Ethno-Emancipation Theory. Slovenská politologická revue 2/2014.
- Horáková, H.: 20 let jihoafrické demokracie – bilance. Mezinárodní politika, 29.4.2014.
- Jarabinský, I.: Diskursivní rovina sporu o volební reformu v Rumunsku v roce 2012. Středoevropské politické studie 1/2014.
- Keržan, M., Krašovec, A.: Openness of Public Administration in Slovenia: A Desire or a Reality?. Politologický časopis 1/2014.
- Kohútová, M.: GP Briefing: Zmeny vo volebných systémoch tesne pred eurovoľbami ako cesta k väčšej fragmentácii Európskeho parlamentu?. Global Politics, 12.5.2014.
- Koudelka, J.: The Role of Political Philosophy in the Process of Creating Immigration Policies. Politologický časopis 1/2014.
- Maggini, N.: Understanding the Electoral Rise of the Five Star Movement in Italy. Politologický časopis 1/2014.
- Mosneaga, V.: Republic of Moldova: Diaspora and Diaspora Policy. Slovenská politologická revue 2/2014.
- Strnad, V.: Podněstří: Hrozí další Ukrajina?. Mezinárodní politika, 24.5.2014.
- Turcsányi, R.: Strategic Culture in the Current Foreign Policy Thinking of the People's Republic of China. Politologický časopis 1/2014.
- Vít, M.: Analýza vývoje vnímání národní identity německou CDU v letech 1990–2009. Středoevropské politické studie 1/2014.
- Vraželová, B.: Volby do Evropského parlamentu. Global Politics, 27.4.2014.
- Waechter, N., Samoilo, E.: European Identity and its Relationship to National and Ethnic Identities among Younger and Older Members of Ethnic Minority Groups. Slovenská politologická revue 2/2014.